

بررسی مقاله‌ی «ایران و استعمار سرخ و سیاه»

محمدرضا خان‌محمدی و محمد تیموری‌پابندی

۱۸ فروردین ۱۳۹۴

ایران و استعمار سرخ و سیاه نام مقاله‌ای بود که در ۱۷ دی ۱۳۵۶ در روزنامه‌ی اطلاعات با امضای احمد رشیدی مطلق منتشر شد. این مقاله که با نام مستعار نوشته شده بود، حاوی مطالبی تند علیه انقلاب اسلامی بود. این مقاله‌ی توهین‌آمیز، با اعتراضات زیادی روبرو شد و نقطه‌ی عطفی در شتاب گرفتن ناگهانی اعتراضات به حکومت پهلوی شد. این مقاله، بی‌ربط با سفر جیمی کارتر، ۳۸ امین رئیس‌جمهور دموکرات آمریکا، به ایران در سال ۱۳۵۶ نبود و اصلاً در همان روزهای سفر کارتر و هیأت همراه ۴۱۰ نفره‌اش به تهران در کریسمس ۱۹۷۸ منتشر شد؛ سفر ۱۷ ساعته‌ای که حاشیه‌های بسیار زیادی به همراه داشت و چندان بی‌تأثیر بر پایان عمر حکومت نیم‌قرنه‌ی پهلوی نبود. کارتر در این مراسم، ایران را «جزیره‌ی ثبات»^۱ در یکی بحران‌زده‌ترین مناطق دنیا یعنی خاورمیانه خواند، خاورمیانه‌ای که سال‌ها شاهد ستیز اعراب با دشمن دیرینه‌ی فلسطینیان، یعنی رژیم صهیونیستی، که تازه‌ترین درگیریشان در آن روزها «یوم کیپور» یا نبرد اصطکاک نام داشت که به ۱۹۷۳ برمی‌گشت بود. و خاورمیانه‌ای که شاهد تنش‌های ممتد در روزهای به قدرت رسیدن صدام حسین، این مجنون معروف به دیکتاتور کیش در عراق بود. این سخنان از زبان کسی شنیده می‌شد که به گفته‌ی محمدرضا پهلوی، نمی‌توانست همزمان هم آدامس بجود و هم حرف بزند. پی‌یر سالینجر^۲ در سال ۱۹۸۱ در کتابی با نام «آمریکا گروگان را حفظ می‌کند»^۳ می‌نویسد که دیپلمات‌های آمریکایی حاضر در این محل از سخنان کارتر «شگفت‌زده» شده‌اند؛ زیرا جیمی کارتر در مبارزات انتخاباتی خود صریحاً به سیاست حقوق بشر تأکید کرده بود و همزمان ایران توسط عفو بین‌الملل به دلیل موارد نقض حقوق بشر محکوم شده بود. حتی در صورتی هم که کارتر از گزارش عفو بین‌الملل آگاه نمی‌بود، حتماً از گزارش‌های سفارت آمریکا در تهران در مورد شکنجه‌ی مخالفان شاه مطلع بود. شاه پس از این سخنان حمایت‌آمیز، قدرت مضاعفی را برای مقابله با مخالفانش یافت. یک هفته بعد از سفر کارتر یعنی در تاریخ ۱۷ دی ۱۳۵۶، مقاله‌ی جنجالی «ایران و استعمار سرخ و سیاه» در روزنامه‌ی اطلاعات علیه انقلاب اسلامی به چاپ رسید. در واکنش به این

^۱ Island of Stability

^۲ Pierre Emil George Salinger

^۳ America Held Hostage: The Secret Negotiations, 1981

مقاله، ناآرامی‌هایی در کشور رخ داد. در مشهد تظاهرات انجام شد و در روز ۱۸ دی در قم بازار و حوزه‌ی علمیه تعطیل شدند. تظاهرات مردم قم با تیراندازی نیروهای حکومت کشته داد. دانشجویان دانشکده‌ی فنی تهران نیز ۲ روز بعد در محوطه‌ی دانشگاه تظاهرات کردند و کلاس‌ها را تعطیل کردند و بازار تهران نیز در روز چهارم شهادت کشتگان قم تعطیل شد. بدین ترتیب سلسله راهپیمایی‌های روز چهارم شهدای شهرها آغاز شد و هر ۴۰ روز در شهری تظاهرات می‌شد. درج مقاله‌ی هتاکانه‌ی «ایران و استعمار سرخ و سیاه» در صفحه‌ی ۷ روزنامه‌ی اطلاعات، مورخ ۱۷ دی‌ماه ۱۳۵۶، نقطه‌ی آغازی بر پایان رژیم شاهنشاهی ایران بود. این مقاله که با نام مستعار احمد رشیدی مطلق منتشر شد و از داریوش همایون، وزیر اطلاعات و جهانگردی وقت، نشئت می‌گرفت، چنان طوفانی به راه انداخت که ۴۰۰ روز بعد طومار خاندان پهلوی را در هم پیچید.